

ע ק ב ב

אין כ"ז הלכה ודין מיוחד בנשים כ"א בכא"א העוזר * להמחוייב בת"ת ש' יעסוק בתורה (אלא שגם נשים בכלל). ועפכ"ז הו"ל להקדים ולהתחיל ש' "חייבות ללמוד הלכות הצריכות להן" * ולאח"ז ש"אם היא עוזרת כו".

והנה לכאורה י"ל שכיון שכ' דפטורה משכר לימוד בני' — רוצה לסיים עניני' ד"מ"מ אם היא עוזרת כו". — אבל הא גופא צ"ע למה סידר אדה"ז המשך דבריו כנ"ל והרי הו"ל להקדים המאוחר, כנ"ל.

ב. והנה בהל' ברכות השחר : כ' אדה"ז : שמתעם זה ש"חייבות ללמוד מצות שלהן לידע היאך לעשותן" נשים מברכות ברכות התורה (ומוסיף אח"כ עוד טעם) — ומה שמברכות ברכות התורה על לימודן, מוכח שלימוד הל' כות הצריכות להן הוא אצלן ענין של לימוד התורה (ולא רק הכשר למצות שלהן).

וצלה"ב :

(א) מאין המקור בגמרא דלימוד ה' נשים את ההלכות הצריכות להן הוא ענין בפ"ע, ענין של לימוד תורה, ולא — רק הכנה לקיום מצות שחייבות בהן. ולכא' פשטות הלימוד ד"ולמדתם את בניכם ולא בנותיכם" משמע דאינן

א. מהפטוק "ולמדתם אותם את בניכם" שבפרשתנו : למדו בגמ' : ד' נשים אינן במצות תלמוד תורה "דאמר קרא ולמדתם אותם את בניכם, בניכם ולא בנותיכם".

והנה אדה"ז בשולחנו : מביא הלכה זו ד"אשה אינה במצות ת"ת כו" וממשיך : "וכשם שאינה במצות ת"ת לעצמה כך אינה במצות ת"ת לבני' ופטורה משכר לימוד בני' כו". ומ"מ אם היא עוזרת לבנה או לבעלה בגופה ומאדה שיעסוק בתורה חולקת שכר עמהם ושכרה גדול מאחר שהם מצווים ועושים על ידה". ובסוף הסעי' מסיים "ומכל מקום גם הנשים 'חייבות ללמוד הלכות הצריכות להן לידע אותן כו'". וצריך להבין :

זה ש"חייבות ללמוד הלכות הצריכות להן" הוא ת"ת דהנשים עצמן, וצ"ל בכל אחת ואחת. העוזר לבנה או ל' בעלה אינו ענין של לימוד כ"א ענין של עזר, השייכות שלה היא להשכר דת"ת של בנה ובעלה, אינו אלא בזו שיש לה בעל ובן * והם זקוקים לעזר,

(1) יא, יט.

(2) קידושין כט, ב.

(3) הל' ת"ת פ"א ה"ד.

(4) בהמ"מ שם נסמן אגור (הל' תפלה

אות ב) ב' ס"ה והוא בסמ"ק בהקדמה, ועי' ג"כ ספר חסידים סי' שיג. ב"י אורח סי' מז. רמ"א יו"ד סרמ"ו ס"ו ועוד (ראה מ"מ והערות להל' ת"ת שם).

(5) ואף ש"חולקת בשכר" גם באם היא עוזרת לסתם אנשים בלימוד התורה (וראה לקמן סעיף ר"ז ובהערה 44) הרי כאן מדובר רק ע"ד העזר לבנה או לבעלה.

(5*) ומצוי בפרט בעזר במאד.

(6) וכמו שהוא ברמ"א (בשרי' יו"ד שם) שהקדים הדין דחייבת כו' לדין דעזרת, אלא שהרמ"א בא בהמשך למ"ש המחבר בנוגע ללימודה בעצמה משא"כ המשך דברי אדה"ז.

(7) סו"ס מז וראה בהנסמן לעיל הערה 4.

בלימוד התורה (כלל), וכל' אדה"ז
 "אשה אינה במצות ת"ת"?

(ב) יתירה מזו: אמרו"ל י: "נשים
 במאי זכיין, באקרוי בנייהו לבי
 כנישתא ובאתנוי גברייהו כו". ואם
 חיובן ללמוד הלכות הצריכות להן הו"ע
 של מצוה בפ"ע, לימוד תורה, מהי
 השאלה "במאי זכיין", ובהמענה הול"ל
 דיש להן זכות של לימוד התורה
 (הלכות הצריכות) בעצמן (ולא רק ד"ר
 איקרוי בנייהו כו").

(ג) במס' סוטה י מקשה הגמ' (בפי'
 "אם יש לה זכות תולה לה": "זכות
 דמאי, אילימא זכות תורה הא אינה
 מצווה כו" — הרי דאין לנשים (מצ"ע)
 זכות תורה (אם לא מטעם דאקרוי
 כו' ואתנוי כו' כדמסיק שם בגמ').

(ד) חיובן בלימוד ההלכות הצריכות
 להן הוא בכדי (כל' אדה"ז) "לדיע
 אותן", "לדיע האיך לעשותן" — וא"כ
 לכאור', אשה הבקיהא בדינים שלה כו'
 ובמילא עפ"ז אין עליה חיוב ללמוד
 ההלכות י: לא שייך לחייבה בברה"ת
 מטעם זה,

וא"כ איך הביא אדה"ז (בטעם
 חיובן בברה"ת) טעם זה כטעם ראשון
 ועיקרי, והרי אינו שייך בכל הנשים
 (ולכל היותר הו"ל להביאו — כטעם
 נוסף) י: ?

(8) ברכות יו, א. ועד"ז בסוטה כא, א.
 (9) שם.
 (10) ראה ברכ"י (להחיד"א) סי' מז אות
 ז: "חייבות . . למען דעת הדינין שלהן
 ואי בקיאת בהן תו ליכא עלייהו שום
 סרך חיוב ללמוד".
 (11) וכן הקשה בשו"ת בית הלוי (ח"א
 סי' ו) על האגור (לפי הבנת המ"א), ומש"כ

ג. והביאור בזה:

אי' בגמ' "גבי נכרי" הלומד תורה:
 "שנאמר אשר יעשה אותם האדם גוי
 כהנים ליום וישראלים לא נאמר כו'
 למדת שאפי' נכרי ועוסק בתורה (ב"ר
 שבע מצוות ידידה" י) הרי הוא ככהן
 גדול". והנה חשיבות זו (ד"ה"ה כ"ר
 כה"ג") הנעשה בנכרי הלומד תורה
 דשבע מצוות בני נח, היא מצד מעלת
 לימוד התורה דוקא, וכמ"ש בתוס' י:
 ד"לחכי נקט כה"ג משום דכתי' י:
 יקרה היא מפנינים ודרשי' י: מכה"ג
 הנכנס לפני ולפנים כו", שוהיה מעלת
 התורה י: (אלא שבבב"י ע"י לימודה"ת
 נעשה "קודם לכה"ג", ונכרי העוסק
 בתורה הוא (רק י) ככה"ג י).

ולכאורה אינו מובן: התורה היא
 מורשה קהלת יעקב — ניתנה רק
 לישראל ולא לנכרים, ומה שמותרים
 ללמוד תורה (אף כי "נכרי שעוסק

שם בכחנת האגור — פשוט לשון האגור
 אינו משמע כן.
 (12) ב"ק לה, א. סנהדרין נט, א. ע"ז
 ג, א.

(13) כצ"ל — ראה ס' חסרונות הש"ס
 — ובדפוסים שינו מאימת הצנזאר.

(14) סנה' שם.
 (15) ב"ק שם, ע"ז שם ד"ה היה ככה"ג.
 (16) משלי ג, טו.
 (17) הוריות יג, א.

(18) כן משמע גם ממרו"ל זה עצמו,
 דאין לומר ש(הלימוד שלו הוא חלק בקיום
 המצוות שלו ו)זה שנעשה ככה"ג הוא מצד
 גודל הענין דקיומם שבע מצוות ידידה, כי
 א"כ כ"ש שכן צ"ל בקיום המצוות ע"י
 ישראל, ולא מצינו זה בשום מקום. וראה
 לקו"ש ח"ז ע' 49 שוה"ג להערה 11 —
 אלא שמדברי התוס' מוכרח הוא, כבפנים.
 (19) ראה לקמן הערה 57 הטעם בזה
 (בפנימיות הענינים).

ד. דוגמא לדבר: לכמה דיעות יי (והלכה כמותן יי): אחד מד' עבודות שמחשבה פוסלת בה היא הולכת הדם להמזבח לזרקו. ומבאר הרגצובי יי: דאף שהולכה הכרחית היא (בנדר יי) בשביל הוריקה שלאח"י יי, נעשה חשיי בות בפ"ע והוי עבודה שמחשבה בה פוסלת יי.

ה. ועד"ו מובן בלימוד התורה ד" נשים יי: הא דחייבות ללמוד הלכות הצריכות להן, אם שהוא (לא מצד מצות לימוד התורה מצ"ע, כ"א) בש" ביל "לידע האיך לעשותן" (היינו שהוא דבר הכרחי בשביל קיום המצות), בכ"ו נעשה הלימוד ענין בפ"ע, ולכן מברכות הן משו"ז ברכות התורה יי.

מובן דע"פ תורה מוכרח הוא ללמוד ה' הלכות וא"כ (מכיון דמוכרח בזה ע"פ תורה) יש בלימודו מצלת ויוקר התורה.

23) ת"ק ור"א במשנה (ובחים יג, א).

וראה לקמן הערה 26.

24) רמב"ם הל' פסוהמ"ק פ"ג ה"ד.

25) ראה צפצפ"נ עה"ת ר"פ מסעי.

מהדו"ת נא, ג ועד"ו מבאר ככו"כ עניני תורה (וכיו"ב) — ראה במקומות הנ"ל.

ובצפצפ"נ למו"ג ח"א פ"ב (גדפס בצפצפ"נ).

עה"ת דברים ע' שעב ואילך ובהגסמן שם).

וראה לשונו (שם) "אף שזה סיכה אך מ"מ זה הכרח ונעשה כמו עצמ"י.

26) ולדעת הרמב"ם (שם בסוף הפרק) גם אם מהלך במקום שאינו צריך, מחשבה פוסלת בה (כדעת חלקי התורה ולא רק שבע מצות דידהו) — דאל"כ התנאי "המתגיר" אינו (וראה חידושי הרד"ל וחי' דושי הרש"ש שם), והסעם: כיון שבא להתגיר שרי ללמוד התורה כמ"ש כחז"ל (שבת לא, א ו"ה א"ל מקרא), אבל ראה שו"ת רעק"א סי' מא, וראה שו"ת מתנה חיים ח"א סי' ז, ועוד.

27) ומה שר"ש פליג שם הוא כי ס"ל דאפשר בלא הליוך שוחט בצד המזבח.

אמנם כגודן דבר המוכרח בעצם (ועד"ו נז"ד), י"ל שגם ר"ש מודה שנעשה ענין וחשיבות בפ"ע.

28) וראה גם בי"ח סי' מז סד"ה ועוד יש, ובדרישה שם בסוף הסימן.

29) ועפ"ו מובן ג"כ בפשטות דיכולות לברך, ונתן לנו את תורתו (ראה ביאורי

בתורה חייב מיתה יי), הוא לפי ש' נצטוו לקיים ז' מצות ב"ג, במילא צריכים הם ללמוד הלכות אלו בשביל לידע האיך לעשות מצות, אבל מאין להם המעלה דעסק התורה (מעלה זו שאינה בקיום המצות)?

ועכצ"ל: מאחר שבפועל מחויבים ב"ג ללמוד הלכות דמצות אלו (— כי בלא"ה לא יוכלו לקיימן), הנה אף שלימודם הוא בשביל קיום המצות, מ"מ, כיון שעכ"פ מחויבים ללמוד תורה — יש בהם גם הגדרים דלומד תורה, כולל מעלות הנ"ל.

בסגנון אחר: לימוד תורת ז' מצות ע"י בני נה, אף שאינו בא לכתחילה מצ"ע, כ"א בשביל דבר אחר — קיום המצות — היינו שהלימוד הוא הכנה מוכרחת (כעין הכשר) להמצות, מ"מ נעשה עי"ז ענין לעצמו — לימוד התורה מצ"ע יי.

ולכן יש בו גם הענין הנפעל ע"י לימוד התורה — "הרי הוא ככה"ג" יי (אף שאינו בקיום המצות).

20) סנהדרין שם.

21) ועפ"ו מקום ביותר לצ"ע בדין גכרי המתנה עם בניי שיפרנסו ויחלקו בת"ת דיל' — ראה לקמן הערה 42.

22) בבבב"ר פ"ג, סו הגירסא: "גכרי המתגיר שלמד תורה ה"ה ככה"ג" והכוונה בזה שלמדו גם שאר חלקי התורה (ולא רק שבע מצות דידהו) — דאל"כ התנאי "המתגיר" אינו (וראה חידושי הרד"ל וחי' דושי הרש"ש שם), והסעם: כיון שבא להתגיר שרי ללמוד התורה כמ"ש כחז"ל (שבת לא, א ו"ה א"ל מקרא), אבל ראה שו"ת רעק"א סי' מא, וראה שו"ת מתנה חיים ח"א סי' ז, ועוד.

23) ומה שר"ש פליג שם הוא כי ס"ל דאפשר בלא הליוך שוחט בצד המזבח.

אמנם כגודן דבר המוכרח בעצם (ועד"ו נז"ד), י"ל שגם ר"ש מודה שנעשה ענין וחשיבות בפ"ע.

24) רמב"ם הל' פסוהמ"ק פ"ג ה"ד.

25) ראה צפצפ"נ עה"ת ר"פ מסעי.

מהדו"ת נא, ג ועד"ו מבאר ככו"כ עניני תורה (וכיו"ב) — ראה במקומות הנ"ל.

ובצפצפ"נ למו"ג ח"א פ"ב (גדפס בצפצפ"נ).

עה"ת דברים ע' שעב ואילך ובהגסמן שם).

וראה לשונו (שם) "אף שזה סיכה אך מ"מ זה הכרח ונעשה כמו עצמ"י.

26) ולדעת הרמב"ם (שם בסוף הפרק) גם אם מהלך במקום שאינו צריך, מחשבה פוסלת בה (כדעת חלקי התורה ולא רק שבע מצות דידהו) — דאל"כ התנאי "המתגיר" אינו (וראה חידושי הרד"ל וחי' דושי הרש"ש שם), והסעם: כיון שבא להתגיר שרי ללמוד התורה כמ"ש כחז"ל (שבת לא, א ו"ה א"ל מקרא), אבל ראה שו"ת רעק"א סי' מא, וראה שו"ת מתנה חיים ח"א סי' ז, ועוד.

27) ומה שר"ש פליג שם הוא כי ס"ל דאפשר בלא הליוך שוחט בצד המזבח.

אמנם כגודן דבר המוכרח בעצם (ועד"ו נז"ד), י"ל שגם ר"ש מודה שנעשה ענין וחשיבות בפ"ע.

28) וראה גם בי"ח סי' מז סד"ה ועוד יש, ובדרישה שם בסוף הסימן.

29) ועפ"ו מובן ג"כ בפשטות דיכולות לברך, ונתן לנו את תורתו (ראה ביאורי

והביאור בזה:

אף שנתבאר שבלימוד ההלכות ה־ צריכות להן יש ענין של לימוד ה־ תורה, בכ"ז מכיון שחיוב זה מסובב מחיובן במצות שלהן, הרי אין לומר ע"ז שהן "במצות ת"ת", ובמילא אין שייך לומר שיקבלו ע"ז שכר כמצווה ועושה במצות ת"ת.

וע"ד המבואר ב" בלימוד התורה דב"נ בשבע מצוות ידיהו, דאף שיש בזה מעלת התורה כנ"ל, עד ש"הרי הוא ככה"ג, בכ"ז "אין מקבלין עליהם שכר כמצווה ועושה" אלא כמי שאינו מצווה ועושה".

ועפ"י מובן מה שלא אמר בגמרא דנשים יש להן זכות תורה מצד זה שחייבות ללמוד הלכות הצריכות להן: הא דקאמר בגמ' "ד"הא אינה מצווה כו' נהי דפקודי לא מפקדא כו'", הכוונה בזה היא (לא שאין למצוא בנשים חיוב דלימוד התורה, כ"א) בנוגע ("לזכות תורה" —) להשכר על מפקדא — מצות לימוד התורה כ" "מצווה ועושה", שדוקא שכר זה (ד" זכות מצות ת"ת) "מגנא כולי האי".

ולכן בלימוד הלכות הצריכות להן, אם כי יש לאשה בזה יוקר מעלת התורה כו', מ"מ אין היא "מצווה ועושה", ואין לה זכות זו דתורה ש־ ישנה למצווה ועושה יי.

(32) ע"ז שם.

(33) סוטה שם.

(34) וכשמקשה "אלימא זכות תורה הא אינה מצווה כו'" הכוונה גם על התורה שלומדת לדעת לקיים מצוותי, ועפ"י יומתק גם הקסיד "אלימא זכות תורה" שהוא (גם) ובעיקר על ענין זה דתורה (יוקר התורה) שישנו בנשים (וראה לשון רש"י שם) ומי

ומאחר שלימוד הלכות (דמצות אלו) נעשה ענין ותכלית בפ"ע (של לימוד התורה), מובן יי ששוב אין הוא מוגבל רק לשעה ש"צריכה לידע היאך לעשות" בפועל. ולכן גם האשה ה"ר דעת כבר הלכות הצריכות לה ויודעת "האיך לעשותן", יש לה שייכות יי ללימוד התורה, ולכן יכולה לברך ב"ר כות התורה.

ועפ"י מובן מה שדייק אדה"ז וכתב בטעם דנשים מברכות ברה"ת טעם זה דוקא כראשון ועיקרי, שהרי בענין זה יש לנשים שייכות לתורה מצ"ע. ו. אמנם לפי הג"ל, דחיובן של הנשים ללמוד הלכות הצריכות הוא (לא רק הכשר לקיום המצות שלהן, אלא גם) ענין של לימוד התורה — תגדלנה ביותר הקושיות דלעיל (סעי' א"ב)?

הג"א א"ח סי' מז ע"ש) שהרי עפ"י גם להן ניתנה התורה (במ"ת) בנוגע (וע"י) המצות שלהן. וראה שו"ע אדה"ז סקפ"ז סי' (ממ"א שם סק"ג) שטעם זה אומרות הנשים בברה"ז, ועל תורתך שלמדתנו. (30) ובפרט לדעת הרמב"ם דלעיל ב"הערה 26.

(31) וי"ל שזהו דיוק ל' אדה"ז "אשה אינה במצות ת"ת" (ולא כתב פסורה מלימוד התורה — וכיו"ב).

(*) מובן שא"ז שייך בב"נ כי הם לא קיבלו התורה (ד"החזירה הקב"ה כו' (ע"ז ב. וטור) וכנאמר "בחר בנו מכל העמים ונתן לנו כו'") ובמילא מובן שאין מקום ש"ימצאו "ונתן לנו" כו' (וענין הברכות בכלל אין בהם), משא"כ נשים, דאדרבא, כהקדמה למ"ת נאמר: כה תאמר (ותחלה) לבית יעקב אלו הנשים (ואח"כ) ותגד לבני אלה האנשים (יתרו יס, ג ופרש"י שם, שומ"ר פכ"ח, ב). וכ"כ במ"א שבפנים ההערה.

מצותו".

והביאור: קיום המצוה של הבעל הוא ע"י "ודבק באשתו והיו לבשר אחד" יי, היינו שמצות פו"ר שהבעל מצווה עלי' נעשית דוקא ע"י שניהם. ומכיון שהיא מסייעת בהמצוה יש לה (ג"כ) מצוה יי.

ועד"ז הוא בנדר"ד, כשעזרת בלי' מוד התורה הרי שהמצוה נעשית ב" פועל בהשתתפותה ו(גם) על ידה, לכן יש לה ג"כ מצוה.

ח. אמנם מדברי הר"ן עצמו אינו ברור הפי' ש"יש לה מצוה", ד"ל בשני אופנים:

(א) "יש לה מצוה (סתם)" — היינו אף שבעצם אין עלי' הציווי לקיים פו"ר, מ"מ מכיון שהיא מסייעת ל" בעל לקיים מצוותו, יש לה ג"כ מצוה. אבל אין לה המצוה רבה" יי דפו"ר.

(38) בראשית ב, כו.

(39) וכ"ה בנוגע לברכת כהנים, שגם לבני ישראל השומעים את הברכות יש חלק בהמצוה, מאחר שהכהנים צריכים להם (כ"י לקיים מצותם) — שיהי' למי לכרך (וראה חרדים (מ"ע כו' התלויות בפה כו' לקיד מן בכל יום, פרק ד' אות יח): וישראל העומדים כו' ומכתיבים לבם לקבל ברכתם כו' הם גמי בכלל המצוה. וראה שעת' לשר"ע אריח סי' קכח ס"ק ב. ולהעיר מחי' הרשב"א (המיוחס להריטב"א) סוכה לא, ב (ד"ה מאי לאו): וז"ל אינו חייבא אישראל להתברך מצוה זכהו (הוא),

וכדמוכח מהד"ן (ש"ע אדה"ו סי' קכח סעי' לח. מסוסה לח, ב) "ע"י כו' שכולה כהנים כו' למי מברכין לאחיהם שבשדות" — דבלא האי טעמא לא היו יכולים לכרך. ועד"ז יש לבאר בעוד כמה וכמה דינים והלכות, ונתבאר בארוכה בהתעודות. וראה לקו"ש ח"ז ע' 235 (ס"ד) ואילך.

(40) תוס' שבת ד, א ד"ה וכי. גיטין מא, ב ד"ה לא תהו.

ז. אמנם בזה ש"היא עזרת לבנה או לבעלה בגופה ומאודה שיעסוק בתורה חולקת שכר עמהם ושכרה גדול מאחר שהם מצווים ועושים על ידה". (זהו שמסכים גם בגמ' "לעולם זכות תורה כ"י באגרא כ"י").

הביאור בזה: לכא"ר אינו מובן למה היא חולקת שכר עמהם בלמוד תו"ר ותם מפני שעושים על ידה — ה"ן בדוגמת נותן כסף לעני והעני קיים בכסף זה מצוה (כגון שקנה בו מזון לסעודות שבת, וכיו"ב) ולא מצינו בשום מקום דיש לנותן הצדקה חלק במצוות שעושה העני בכסף זה (כ"א רק שכר קיום מצוה צדקה)?

והתירוץ בפשטות הוא: כשאדם נותן צדקה לעני, נעשו המצות של העני, ואח"כ — כשהעני עושה מצוה במצות אלו — הוא עושה המצוה בדילי'; אבל בנדר"ד, האשה עזרת לבנה או לבעלה מלכתחילה בקיום המצוה של ת"ת — היינו שהיא עושה פעולת השתתפות בענין ומצוה זו, עזרת בעצם המצוה ולכן חולקת שכר עמהם, מקבלת (חלק ב) שכר לימוד התורה של הבעל והבן יי.

דוגמא לזה מצינו במצות פו"ר: כתב הר"ן יי דאשה אע"ג שאינה מצווה בפרי' ורבי' יי, מ"מ יש לה מצוה מפני שהיא מסייעת לבעל לקיים

המסקנא "הא אינה כו'" כי גם בזה אינה מצווה (בתורה) היא כבמגים.

(35) וע"ז הפס"ד (הובא לקמן הערה 42) "ויכול אדם להתנות עם חבריו שהוא יעסוק בתורה כו'".

(36) רפ"ב דקדושים.

(37) יבמות סה, ב: "פרו ורבו גו' וכבשוה — איש זרכו לכבוש ואשה אין זרכה לכבוש".

ט. אמנם עפ"י הנ"ל יש לדייק: מאחר שאם היא עוזרת לבנה או לבע"ל חולקת שכר עמהם, הרי שיש לה חלק במצות ת"ת שלהם כמצווה ועושה — ולמה לא הביא זה אדה"ז גם בהל' ברה"ת, עכ"פ כטעם נוסף על שמברכות ברכת התורה".

ויובן זה בהקדים קושית המפר"ש שים" על הר"ן:

איתא בגמרא: "ההיא דאתאי כו' (ותבעה את בעלה לגרשה כי לא היו לה בנים ממנו), אמר לה לא מיפקדת, אמרה לה לא בעיא הך איתתא וחטרא לידה כו'", והקשו "אמאי לא קאמר משום דמסייע (כסברת הר"ן) דעדיף טפי".

אך הביאור: הא דמסייעת לבעל לקיים מצותו כו' הוא דבר התלוי ברצונה: אם רוצה, יכולה היא ל"ה הנשא ולסייע לאיש לקיים מצותו

הערה (41) ואין כחנת הר"ן אלא לפרש הלשון בגמרא מצוה בה יותר מבשלוחה. (44) אין הקושיא שיכתוב זה כטעם רא' שון ועיקרי (וכמו בהל' ת"ת) כי הרי צריך ליתן טעם לחיוב כל הנשים בברה"ת — גם אלה שאין להן בעל או בנים, אבל קשה למה לא הביאו כלל (ואפי' לא כסניף), ואין לומר שזהו מפני לשון הברכה "לעסוק" — כי י"ל דגם הענין דעוזרת ה"ז הת' עוסקות בלימוד התורה ושייך בזה הלשון לעסוק.

גם אין לומר שזהו משום דלפי"ז קשה הנוסח "ונתן לנו את תורתו", כי (נוסף על משי"כ לעיל בהערה להערה 29) הרי כתב אדה"ז שם גם הטעם דמ' התמיד וגם ע"ז לכאו' יש להקשות כן.

(45) חידושי אנשי שם (בשם ספר דרך חמים) שם.

(46) יבמות סה. ב.

ב) "יש לה מצוה" שבנדוד' — היינו חלק במצות פו"ר".

ועד"ז מקום לספק בשכר שיש לה כשעוזרת לבנה לקיים מצות ת"ת.

והנה מלשון הגמרא "פלגאן בה"דייהו" (וכן לשון אדה"ז "חולקת שכר עמהם" — ולא נוטלת שכר), מוכח כאופן הב' דיש לה חלק במצות ת"ת ממש, והיינו כנ"ל: מכיון דמצות ת"ת של הבעל והבן, שמצוים בזה, נעשית בעזרתה ו(גם) על ידה, הרי יש לה חלק בקיום מצותה, היינו חלק במצות ת"ת, ולכן "פלגאן בהדייהו" — "חז' לק'ת שכר עמהם" כמצווה ועושה, "מ' אחר שהם מצוים ועושים על ידה".

ועד"ז י"ל גם במצות פרי' ורבי', שבסיועה לבעלה לקיים מצותה, יש לה חלק במצוה זו".

(41) לכאו' משמע דבפס"ר אין לה חלק במצות פו"ר, כי מהא ד(פסרתה תורה ו)אין לה הציווי ע"ז אף שא"א להמצוה להתקיים רק ע"י סיוע האשה, מוכח שהופקעה מ' שייכותה למצוה זו (דפ"ר) ואין לה אלא מצוה סתם — אבל אינו מוכרח די"ל דה' פסור הוא רק מהציווי והחיוב (מטעם כי "הוא ימשול בך", ואשה התוכרעת כו' (ברא' שית' ג' טז ובפירש"י שם, גדרים כ, ב, ברין ופי' הרא"ש שם) ולכן הנשים אין זה בידן ולכן לא חייבתן התורה (ע"ז), אבל לא הופקעו משייכות לעצם המצוה.

(42) ובהפס"ד בשו"ע יו"ד סי' רמו סי"א ובהגה"ה שם (והל' ת"ת לאדה"ז פ"ג ה"ד): "ומי שא"א לו ללמד כו' יספיק לאחרים הלומדים ותחשב לו כאילו לומד בעצמו, ויכול אדם להתנות עם חבירו שהוא יעסוק בתורה כו' ויחלוק עמו כו'".

(43) ראה גם לקו"ש ח"ח ע' 214 הערה 44. ומה שהר"ן כתב הלשון "(יש לה) מצוה (סתם)" (ולא כתב מצות פרי', הוא כי מצד הסברא בלבד אין זה מוכרח (וראה לעיל

כולה, אשר ע"כ "חולקת" היא בשכר עמהם כמצווה ועושה.

משא"כ זה דחייבות ללמוד הלכות הצריכות להן, אף שמצד זה יש להן שייכות ממש אל התורה, כי בלימודן זה יש גם יוקר ומעלת התורה — מ"מ מכיון דזה בא להן כהסתעפות חיובן במצות שלהן (ולא שייכות ישי"רה לת"ת), אין להן בלימוד הלכות אלו המעלה דמצווה ועושה במצות ת"ת * כנ"ל, ולכן מביא זה לבסוף אחרי הענין דעזרת כו'.

יוד. בפנימיות הענינים: הקב"ה וכנס"י נקראו, כביכול, איש ואשה יי. והנה תכלית בריה"ע היא "מלאו את הארץ וכבשوها" יי, לכבוש את העולם (מל' העלם) ולהמשיך בו אור האלקי שלמע' מהעולם (הטבע).

ו"איש (זה הקב"ה) דרכו לכבוש כו' יי, כי אין בכחו של נברא לשנות בכח עצמו את הטבע, לכבוש העולם, זהו רק בכחו של הקב"ה בורא העולם.

והנה שליחות זו, לכבוש את ה"עולם נעשית בפועל דוקא ע"י בני"י ובכח התורה שניתנה להם יי, כי ה"תורה גם בירידתה למטה היא למע' מהעולם; שלכן ארז"ל יי "כל חפצים

וע"י זה יהי' לה חלק בקיום מצותו, אבל מצ"ע אינה מצווה ע"י, ומובן שאינה יכולה לתבוע את בעלה בדין שיגרש אותה בכדי שתוכל לקיים מצווה זו, שהרי אין עלי' שום ציווי, ורק כאשר מסייעת לבעלה בפועל או היא חולקת במצותו ומקיימת מצווה, ולכן טענתה רק "לא בעיא כו' חוטרא כו'" ד"כ"י הא דאי כיפינן" יי.

ועד"ז הוא בנדוד"ד: הא דעזרת לבעלה ולבני' שע"י "חולקת בשכר", ה"ז דבר התלוי ברצונה (היינו שאם רוצה יכולה להשתתף במצות ת"ת דמצווה ועושה של הבעל ובני'), אבל חיוב אין עלי' בזה.

ועפ"ז מובן שלא הביא אדה"ז מה שעזרת כו' אפילו לא כטעם נוסף שתברכינה ברכה"ת — כי מכיון שאין עלי' שום חיוב ע"י, א"א לומר אשר לכולי עלמא יי תבדך ברכות התורה על שיכולה לעזור לבנה ולבעלה ב"מצות ת"ת שלהם.

אמנם בהל' ת"ת, שמבאר דאף ש"אשה אינה מצווה במצות ת"ת", מ"מ יש לה שייכות למצווה זו, מקדים ומביא ענין זה לראשונה, שהרי מצד דעזרת כו' תהא שייכת א' למצות ת"ת ממש דמצווה ועושה, ב' ובכה"ת

48* אבל מ"מ מברכות וצונו בברכה"ת

כיון דסו"ס חייבות ללמוד מצוה, כנ"ל ס"ה, ולקמן ע' 150 הערה 11 ובשוה"ג לשם.

49 וכל שיר השירים מיוסד ע"ז, כידוע במדרשי דז"ל.

50 בראשית א, כה.

51 יבמות שם.

52 ראה לקו"ש ח"ט ע' 348 ובהערה

11 שם.

53 מו"ק ט, כ. וראה לקו"ת במדבר

טו, ד.

47 וראה גם ברכ"י אבה"ע סי' א אות

טו קטע ד"ה וחזה, וסוף קטע ד"ה ותו.

48 וכידוע הפלוגתא בברכות נשים ב"

מצ"ע שהו"ג (תד"ה דילמא צירובין צו, א.

רמב"ם פ"ג מהל' ציצית ה"ט. טושו"ע או"ח

רס"י ובנ"כ). אבל מובן שגם אם נימא

שמברכות במצ"ע שהו"ג (כמ"ש אדה"ז או"ח

ס"י ס"ג) הרי אי"ז כברכת אנשים, וכאן

כתב "נשים מברכות ברכה"ת (סו"ט) —

בכל יום בברכות השחר, כאנשים.

ובנ"י ע"י לימודן בתורה מתייח"דים" עם התורה ועי"ז נעשים בעה"ב על טבע העולם לכוּבשו (ולכן ביכולתם לשנות טבע העולם, וכמארו"ל ע"פ לא-ל גומר עלי).

ומכיון שבנ"י הם ה"מסייעים" ב"עבודה זו לכבוש את העולם — אף שבעצם הכח (ה"מצוה") ע"ז בא מ"הקב"ה ע"י התורה — נעשים הם שותפים עם הקב"ה במצוה ועבודה זו — תכלית בריה"ע [וכמארו"ל] "נעשה שותף להקב"ה במע"ב"י.

(משיחת חגה"ש וש"פ
נשא תש"ל ותשל"א)

לא ישוו בה" — "אפי' חפצי ש"מים", כי המצוות ("חפצי שמים") נתלבשו ממש בדברים גשמיים, אבל התורה גם לאחר שנתלבשה בגש"מיות כתיב "הלא כה דברי כאש", ולכן היא למע' מחפצי שמים, כי היא בחי' "שמים" ע"צמן י.

(54) משלי ח, יא.
(55) ירמ' כג, כט. ברכות כב, א. וראה לקו"ש ח"ח ע' 352 ובהערה 6 שם.
(56) ראה תו"א א, א ואילך ובכ"מ דתו"מ הם בחי' שמים וארץ.
(57) וזהו שארו"ל (הוריות יג, א) דה"עוסק בתורה קודם ויקר מכה"ג שנכנס לפני ולפנים: ביהמ"ק וקה"ק הוא שלימות ה' קדושה שבעולם (להעיר מכלים פ"א מ"ו ואילך), אבל בכ"ז זוהי קדושה שב(ערך) העולם — אלקות שנתלבש לפי"ע העולמות (ולהעיר מתניא פנ"ג); אבל התורה — גם בירידתה למטה היא למע' מהתלבשות בעולם (ראה ד"ה ויאמר משה תש"ד, וב' לקו"ש שם), ולכן ישראל הלומד תורה ומת' ייחד עם התורה הוא למע' גם משלימות הקדושה ש(נתלבשה) לפי"ע העולם.
משא"כ ב"נ הלומד תורה ה"ה רק ככה"ג (בכ"ף הדמיון) ולא למע' מזה (אף דיש לו בלימודו יוקר התורה כנ"ל בפנים סעיף ג) כי אין להם שייכות למדרי' אלקות (ותורה) כפי שהיא למע' מן העולם. וראה לקו"ש ח"ה ע' 12 הערה 49.

(58) ראה תניא פ"ה.

(59) ירושלמי נדרים פ"ו ה"ח. ועוד.

(60) שבת קט, ריש ע"ב. וראה לקו"ש ח"ז ע' 22 ובהערה 73. וראה לקו"ש ח"י ע' 74 ובהנסמן בהערה 27 שם.

(61) וי"ל שעד"ז הוא הביאור ע"פ נגלה בזה שדומם (קלף של תפילין, צמר של ציצית וכיו"ב) נעשה דבר שבקדושה (תש"מישי קדושה, או תשמישי מצוה) — דמכיון שדבר זה מטי"ע בקיום המצוה ה"ז "מקבלי חלק ב(קדושת) המצוה.

ר א ה

ע"י פירוש השני, אלא שהפ' הראשון קרוב יותר לפשט"מ. עפ"ז צריך ביאור מה טעם הוצרך רש"י להביא כאן ב' הדרשות — מה קשה בפ' הא' שמת' יישוב ע"י פ' השני, ומה חסר בפ' השני המכריח להביא פ' הראשון?

(ב) בכלל במחלוקת זו דר"י ור"ש בן עזאי ובפרט ע"ד הפשט קשה — ה"ז פלוגתא במציאות ובהיפך מן הקצה אל הקצה: לר"י "הוצרך לומר חזק" לפי "שהיו שטופין בדם לאכלו", והיינו שבזמן ההוא היו רגילים וביותר בא"כילת דם; ולר"ש בן עזאי, על דם עצמו אין צריך חיזוק כלל כי "קל להשמר ממנו שאין אדם מתאווה לו" (ובאופן כזה ה"י גם בשעת הציווי, ש"לכן הוזהרו בזמן ההוא "רק חזק לבלתי אכול הדם").

(ג) בדברי ר"ש בן עזאי שבפרש"י "שאינן אדם מתאווה לו", ולא "שאינן אדם שטוף בו", ע"ד דברי ר"י "שהיו שטופין בדם".

(ד) לקמן עה"פ "למען ייטב לך גו" פרש"י "צא ולמד מתן שכרן

א. עה"פ "רק חזק לבלתי אכול הדם כי הדם הוא הנפש גו" מעתיק רש"י תחלת הפסוק "רק חזק לבלתי אכול הדם", ומפרש: "ממה שנאמר חזק אתה למד שהיו שטופין בדם לאכלו לפיכך הוצרך לומר חזק דברי רבי יהודה, רבי יי שמעון בן עזאי" אומר לא בא הכתוב אלא להזהירך וללמדך עד כמה אתה צריך להתחזק במצות אם הדם שהוא קל להשמר ממנו שאין אדם מתאווה לו הוצרך לחזק באזהרתו קל וחומר לשאר מצות".

בפשטות מאבן הקושי שבכתוב ש"רש"י נחית לתרץ, והוא משנ"א "חזק", שלא מצינו לשון זה בשאר מצות ה"תורה, וע"ז מביא הדרשות שבספרי כאן שעל פיהן מבואר לשון "חזק" הנאמר בדם.

אמנם צלה"ב:

(א) דובר כמ"פ שכאשר רש"י מביא ב' פירושים הוא לפי שבכ"א מהפ' ישנו קושי בהבנת הכתובים, שיתורץ

(1) פרשתנו יב, כג.

*1 נזכר בדחול' בג' אופנים: בן עזאי, שמעון ב"ע, רשב"ע, וראה רש"י קדושין (מט, רע"ב), ואכ"מ.

(2) בדפוס ראשון ובדפוס שני דרש"י "ר' שמעון בן יוחאי אומר", ובדרש"י כתי"ר"ש (סתם). אבל בדפוס רש"י שראיתי הוא "ר"ש בן עזאי". וכ"ה בספרי (בדפוסים שראיתי, עכ"ל) שהוא מקור פרש"י.

(3) ראה רמב"ן כאן: "מצינו לשון חזק במצות... וזה כלל במצות כולן... אבל במצוה אחת לא נמצא כן".

(4) דאין לומר דלר"ש בן עזאי זה שאין אדם מתאווה לדם ה' לאחר זמן, משא"כ בזמן אמירת הציווי, כי א' ה' "קל להשמר בו" שאין אדם מתאווה" הוא ל' הזהר (ב) ה' "לא בא הכתוב אלא... אם הדם בו" משמע שבכל זמן הוא כן (כולל גם זמן הציווי).

(5) משא"כ בספרי: דם שאין בכל המצ'ות קל ממנו.

(6) שם, כה.

(7) ממכות כג, ב.